

Smycken i detaljhandeln

Kemikalietillsyn 2020

Tillsynsprojekt i samarbete mellan
Göteborg, Stockholm, Malmö och
Helsingborg

Göteborgs
Stad

Stockholms
stad

Malmö stad

HELSINGBORG

Smycken i detaljhandeln – Kemikalietillsyn 2020

Framtagen av Miljöförvaltningen i Helsingborgs stad

Datum: 12 mars 2021

Darienummer: 00038/2021

ISBN: 978-91-85867-36-3

Författare: Kristina Turkál

Omslagsfoto: Smycken och nickeltest

Fotograf: Eva Klamméus

Kontakt: miljoforvaltningen@helsingborg.se

Innehåll

Inledning	4
Metod.....	4
Resultat	5
Kunskap i butik	5
Kemikalieappen och SCIP-databasen	6
Rutiner för inköp och krav på leverantörer.....	6
Analyser.....	8
Jämförelse mot SMID2014	8
Slutsatser.....	9
Bilagor	11

Inledning

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Stockholm, Malmö och Helsingborg har under 2020 genomfört ett projekt med fokus på kemikalier i smycken. Projektet har gjorts som två delprojekt där butiker som inte ingår i någon kedja (i fortsättningen kallas de fristående butiker) har kontrollerats under våren och kedjebutiker under hösten. Projektet är en uppföljning av Kemikalieinspektionens nationella projekt om smycken som gjordes 2014 (SMID2014). Syftet med projektet har varit att informera butikerna om de regler som gäller för kemiska ämnen i varor samt att kontrollera butikernas kunskap om reglerna och vilka rutiner de har för inköp och kundfrågor utifrån informationsplikten i Reach¹. Vi har även genom stickprov kontrollerat om de smycken som sålts i butikerna innehållit skadliga kemiska ämnen.

Alla varor innehåller kemiska ämnen och en del av dessa är skadliga för miljön och vår hälsa. I Reach finns regler om kemikalier i varor. En viktig regel som butikerna bör känna till är informationsplikten i artikel 33. Den innebär att om en vara innehåller ett särskilt farligt ämne på kandidatförteckningen (i en halt över 0,1 viktprocent) är butiken vid förfrågan skyldig att informera icke yrkesmässiga kunder inom 45 dagar. Andra regler som är av betydelse är begränsningsreglerna i bilaga XVII, där det finns bestämmelser om att vissa ämnen är förbjudna i vissa typer av varor.

Smycken kan innehålla skadliga metaller såsom bly, kadmium, nickel och kvicksilver. Nickel kan ge upphov till kontaktallergi och de övriga metallerna kan ge upphov till hälsorisker om någon suger på eller råkar svälja smycket. Barn är särskilt känsliga för dessa ämnen eftersom deras immunförsvar och hjärna inte är färdigutvecklade. Mycket allvarliga förgiftningsfall har rapporterats hos barn som svält smycken innehållande bly. Ämnena kan också utgöra en betydande hälsorisk för de som arbetar med att tillverka smyckena, vilket ofta sker i länder med sämre reglerad arbetsmiljö än i Sverige och EU. Det finns även risker för miljön om smyckena inte hanteras på rätt sätt när de blivit ett avfall.

Metod

Butikerna fick före besöken ta del av ett informationsbrev om projektet, en checklista för tillsynsbesöket samt ett faktablad om kemikalierregler. Innan vi påbörjade tillsynen informerade vi branschorganisationerna Svensk Handel och Presentgrossisternas Företagarförening om tillsynsprojektet. Totalt besökte vi 42 butiker (13 fristående och 29 kedjebutiker) och köpte in 57 varor (17 i de fristående butikerna och 40 i kedjebutikerna) för analys. I någon butik, där det inte fanns smycken till försäljning, valdes en annan vara av metall. Samtliga inköpta varor redovisas i bilaga 1.

---

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier

Miljöförvaltningen i Malmö kontrollerade de inköpta produkterna med hjälp av ett XRF²-instrument (en strålningsmätare som identifierar och kvantifierar grundämnen) samt ett enkelt test för nickelavgivning. Varudelar som vid denna kontroll gav utslag för halter av metaller över gränsvärdet eller som visade på avgivning av nickel, skickades vidare till ett externt laboratorium för vidare analyser.

Vid besöken kontrollerade vi butikernas kunskaper om kemikalier i varor. Vi undersökte också om de uppfyllde kravet på att informera sina kunder samt vilka rutiner de hade för att säkerställa att varorna inte innehåller förbjudna ämnen. I två butiker fullföljdes inte denna del av tillsynen av olika skäl. En av kedjebutikerna svarade inte på våra frågor utan hänvisade till sitt huvudkontor. Eftersom vi inte har tillsynen över huvudkontoret vände vi oss dit för informationen och valde att inte genomföra denna del av tillsynen i butiken. I en av de fristående butikerna kunde tillsynen inte fullföljas på grund av språksvårigheter. Vid ett uppföljande besök i denna butik framkom dock att vi inte hade tillsynen av butiken eftersom de visade sig vara primärleverantörer. Ytterligare en butik visade sig i samband med vårt besök också vara primärleverantör. Eftersom denna butik frivilligt svarade på våra frågor har vi tagit med den i resultatsammanställningen. Resultat om kunskapsläge och rutiner för inköp redovisas således för 40 butiker, medan analysresultat redovisas för samtliga 42 butiker.

Resultat

Kunskap i butik

Det framkom att 35 av 40 butiker (88 procent) kände till att det finns regler om nickel i smycken. Däremot var kunskapen betydligt lägre om att det även finns andra ämnen som är förbjudna i smycken. Endast 5 av 12 (42 procent) fristående butiker och 16 av 28 (57 procent) kedjebutiker kände till det. I några av kedjebutikerna var dock representanter från huvudkontoret närvarande vid våra besök, vilket gör det svårt att bedöma om kunskapen faktiskt fanns i butikerna eller endast på huvudkontoret.

Endast 9 av 28 kedjebutiker (32 procent) hade kunskap om den lagstadgade skyldigheten att informera kunder om särskilt farliga ämnen. I de fristående butikerna var kunskapen ännu lägre där endast 2 av 12 butiker kände till detta (17 procent). Resultatet stämmer överens med att 8 av 28 kedjebutiker (29 procent) uppgav att de utbildar sin personal om informationsplikten och vad den innebär medan ingen av de fristående butikerna gjorde det.

Trots att kunskapen om den lagstadgade skyldigheten var bristfällig, så bedömde vi att 18 av 28 kedjebutiker (64 procent) hade fungerande rutiner för att svara sina kunder på frågor om kemikalieinnehållet, medan endast 2 av 12 fristående butiker (17 procent) bedömdes ha detta. Av 40 butiker uppgav 29 (72 procent) att de någon gång

---

² X-Ray Fluorescens

fått frågor om nickelinnehållet i smyckena, medan frågor om andra kemiska ämnen inte var särskilt vanliga.

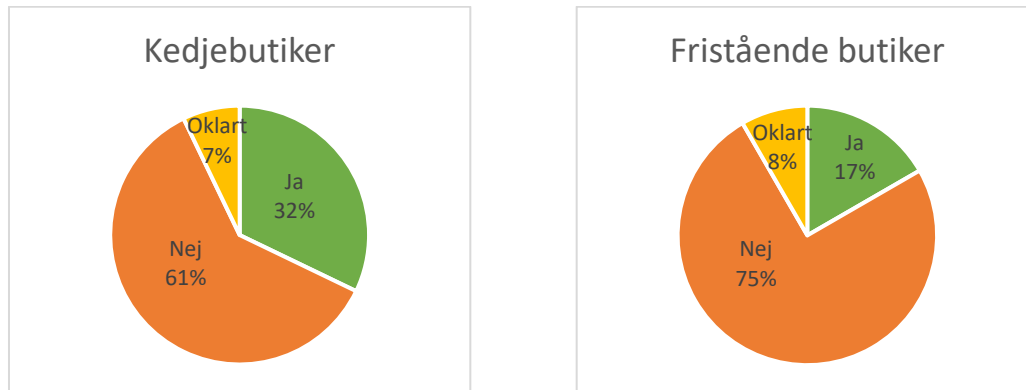

Diagram 1 och 2: Andel butiker som hade kunskap om informationsplikten

Kemikalieappen och SCIP-databasen

I samband med tillsynen ställde vi också frågor om butikerna kände till Kemikalieappen och SCIP-databasen.

Kemikalieappen är ett verktyg för mobiltelefonen där konsumenterna kan få information om kemikalieinnehållet i olika produkter. Appen är framtagen som en del i Kemikalieinspektionens och Sveriges Konsumenters arbete i ett EU-projekt (LIFE AskREACH) och lanserades i Sverige i slutet av november 2019.

SCIP-databasen har tagits fram av den Europeiska kemikaliemyndigheten (ECHA) för att främja arbetet för giftfria materialkretslopp. Leverantörer ska från och med den 5 januari 2021 anmäla förekomsten av särskilt farliga ämnen i sina varor till databasen. De butiker vi besökt i projektet räknas som distributörer och omfattas inte direkt av denna anmälningsplikt.

Endast 5 av 28 kedjebutiker och ingen av de fristående butikerna kände till Kemikalieappen. Troligen fanns kunskapen där framförallt hos butikernas huvudkontor. Av de som kände till appen svarade 2 huvudkontor att man fått frågor från kunder via appen.

SCIP-databasen var inte känd av någon kedjebutik. Frågan ställdes inte till de fristående butikerna.

Rutiner för inköp och krav på leverantörer

Av 28 kedjebutiker uppgav 25 (89 procent) att de ställer krav på sina leverantörer angående kemikalieinnehållet i de varor de köper in, antingen själva eller via sitt huvudkontor. 64 procent av dessa (16 av 25 butiker) ställer skriftliga krav genom exempelvis avtal. Av de 25 butiker som ställer krav uppgav 19 (76 procent) att de även

följer upp de ställda kraven. 15 av dessa 19 butiker (79 procent) följer upp kraven genom egna analyser, 2 (11 procent) kontrollerar testintyg eller annan dokumentation och 2 kunde inte säga på vilket sätt kontrollen görs.

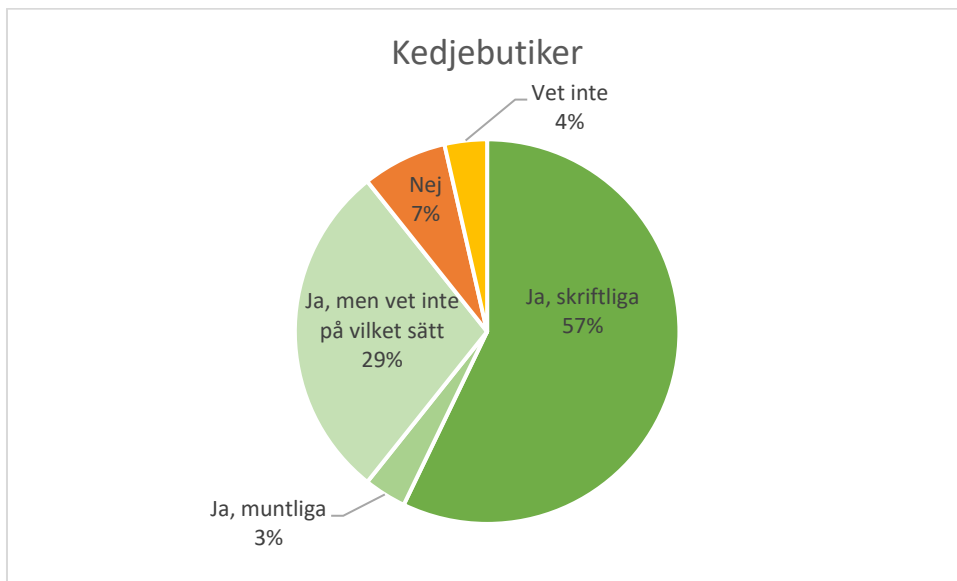

Diagram 3: Andelen kedjebutiker som ställer krav på sina leverantörer

Av de fristående butikerna uppgav 33 procent (4 av 12 butiker) att de ställer krav på sina leverantörer. Kraven gäller dock endast nickelhalten i smycken och är i 3 av dessa 4 butiker muntliga. Ingen av de butiker vi besökte uppgav att de följer upp kraven på något sätt.

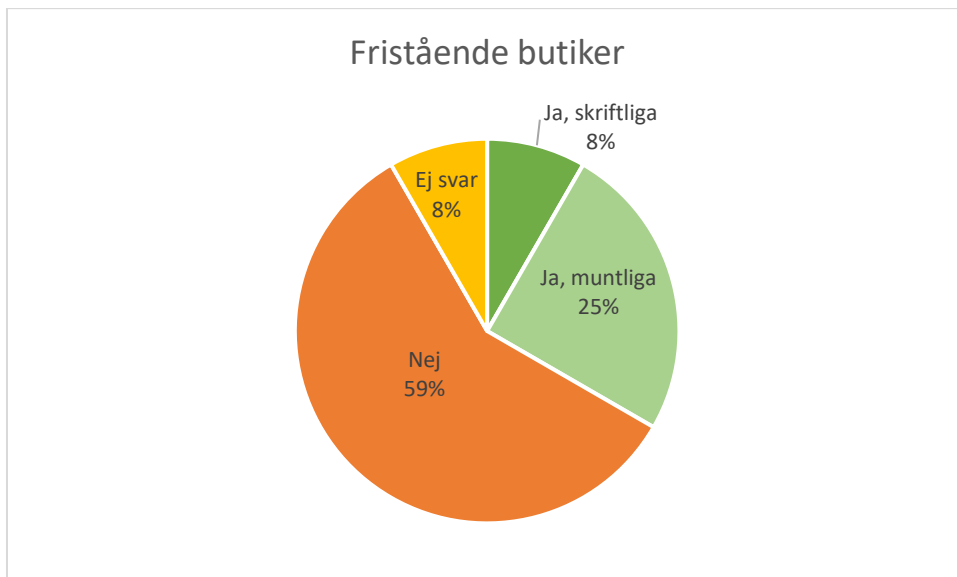

Diagram 4: Andelen fristående butiker som ställer krav på sina leverantörer

Analys

Av de totalt 57 varor som vi köpte in gav 21 utslag för nickel, 2 för bly och 2 för kvicksilver vid XRF-analysen. Inget smycke gav utslag för kadmium. Det enkla testet för nickelutlakning gav utslag för 7 varor, vilket i ett par fall var desamma som gav utslag vid XRF-analysen. De 25 varor som gav utslag i någon av kontrollerna skickades till ett externt laboratorium för analys av bly, kvicksilver eller utlakning av nickel. Resultaten från de externa analyserna redovisas i bilaga 2.

Resultaten visade att huvuddelen av varorna klarade lagstiftningens gränsvärden då endast 3 varor visade på halter över gränsvärdena. Det var två ringar från samma fristående butik som innehöll för höga halter bly (27,7 respektive 48,5 viktprocent) och ett par örhängen från en kedjebutik avgav för hög halt nickel (22 respektive 28 mikrogram per kvadratcentimeter och vecka, i olika delar av smycket). De två butikerna informerades om att de inte fick sälja smyckena. Vid ett uppföljande besök i den fristående butiken kunde vi konstatera att smyckena inte längre fanns till försäljning. Kedjebutiken hade också plockat bort den aktuella varan från försäljning, kontaktat sin leverantör samt redovisat en åtgärdsplan. Vi har inte behövt meddela några saluförbud för att få bort varorna från marknaden.

Vi noterade även kvicksilver i mycket låga halter i två smycken (0,0036 viktprocent i det ena smycket och 0,0134 respektive 0,0174 viktprocent i olika delar av det andra smycket). Halterna är jämförbara med de som konstaterades i SMID2014, där Kemikalieinspektionen drog slutsatsen att det möjligen rörde sig om föroreningar från metallegeringar eller spill som använts i produktionen. Vi informerade butikerna om att smyckena innehöll kvicksilver i små mängder och att smyckena bör plockas bort från försäljning.

Jämförelse mot SMID2014

Under 2014 genomförde cirka 100 av landets kommuner ett samverkansprojekt om kemikalier i smycken som samordnades av Kemikalieinspektionen (SMID2014). Cirka 500 butiker (flera fristående) och 100 importörer och tillverkare inspekterades och 1 162 smycken analyserades med avseende på begränsade metaller.

Även om det tillsynsprojekt vi nu har genomfört (SMID2020) är av betydligt mindre omfattning så har vi gjort en enkel jämförelse av resultaten från de båda projekten. Av de butiker och kedjor vi besökte var det sex stycken (Coop, Dollarstore, Glitter, Mint fashion, Raglady och Ur&Penn) som även besöktes av någon stad i Sverige i SMID2014. Då analyserades totalt 23 smycken från dessa butiker, varav 12 bedömdes överskrida gränsvärdena för bly, kadmium eller nickel. Vid vår undersökning 2020 uppfyllde samtliga kontrollerade smycken från dessa butiker/kedjor kraven avseende bly, kadmium, kvicksilver och nickel.

Slutsatser

Liksom våra tidigare varuprojekt har visat är kunskapen om kemikaliereglerna och skyldigheten att informera kunder om farliga ämnen i varor fortfarande begränsad ute i butikerna, även om kedjebutikerna hade något bättre kunskaper än de fristående butikerna.

När det gäller kedjebutikerna finns kunskapen ofta på huvudkontoret. De flesta butiker känner till detta och vet till vem de ska vända sig med frågor. Vi bedömer därför att många kedjebutiker har tillräckliga rutiner för att uppfylla informationskravet. För att säkerställa att informationen alltid lämnas på ett korrekt sätt behöver butikerna dock vara medvetna om att informationsplikten är ett lagstadgat krav och vad det innebär. Endast cirka en tredjedel av kedjebutikerna får utbildning från huvudkontoret om detta.

I de fristående butikerna, som saknar huvudkontor med specialkunskaper, var det endast ett par stycken som hade tillräcklig kunskap och rutiner för att svara sina kunder.

Begränsningen för nickel i smycken var välkänd både i kedjebutikerna och i de fristående butikerna. Denna begränsning har funnits i många år och varit föremål för ett antal informationskampanjer, vilket kan förklara att den är väl inarbetad och känd både i butikerna och hos konsumenterna.

Krav på leverantörerna av kemikalieinnehållet i varor ställs också oftast från huvudkontoret som i de flesta fall ansvarar för inköpen. Kedjebutiker som gör egna inköp och fristående butiker ställer krav i mindre utsträckning och i de fall de ställer krav är de ofta generella och muntliga. Undantaget är dock nickel, som flera butiker uppger att de ställer krav på i samband med inköp.

Även om tillverkarna av varorna har ett stort ansvar för att uppfylla alla lagkrav så har även butikerna ett ansvar för att de varor de säljer inte innehåller några förbjudna ämnen. Det är därför nödvändigt för butikerna att skaffa sig viss kunskap om reglerna. Genom att ställa krav på leverantörerna gällande innehållet i de varor de köper in, får butikerna större möjlighet att följa de regler som gäller och kan på så sätt även bidra till att nå miljö kvalitetsmålet om ett giftfritt samhälle.

De brister vi har identifierat inom projektet har vi lämnat vidare till Kemikalieinspektionen som har tillsyn över primärleverantörerna och därmed möjlighet att ställa krav högre upp i leverantörskedjan.

Jämfört med det tidigare nationella projektet om smycken (SMID2014) indikerar resultaten att förekomsten av smycken med förbjudna ämnen minskat i kedjebutikerna. Vårt underlag är dock litet och alla nu besökta kedjebutiker ingick inte heller i det nationella projektet. Att vi i detta projekt endast hittat tre smycken med otillåtet innehåll är mycket positivt och visar förhoppningsvis på en trend mot säkrare smycken i detaljhandeln.

Trots att den övervägande delen av de smycken vi undersökte var fria från förbjudna ämnen motiverar den stora kunskapsbristen som har konstaterats i detta projekt att tillsynen av kemikalier i varor i detaljhandeln behöver fortsätta även framöver. Att sprida information till butiksledet och kontrollera varor så att brister upptäcks och rättas till gör att vi kommer en bit på vägen mot vårt mål som är att minska riskerna av farliga kemiska ämnen i varor som människor och miljö utsätts för.

Bilagor

Bilaga 1 Inköpta varor i projektet Smycken i detaljhandeln 2020

Bilaga 2 Analysresultat från projektet Smycken i detaljhandeln 2020

Bilaga 1

Inköpta varor i projektet Smycken i detaljhandeln 2020

Stad	Fristående butik	Vara
Helsingborg	Zilo AB	Halsband Gemini
Helsingborg	Zilo AB	Halsband House of Dreams
Helsingborg	Boutique Garanti	Örhängen Agentur M
Helsingborg	Store	Halsband/nyckelring Ciclon
Helsingborg	AB Rydbegs Ur	Ring Lily and Rose
Helsingborg	Mint Fashion	Örhängen Snö of Sweden
Helsingborg	32 kvadrat	Halsband 925 By Faith
Helsingborg	Lyxxa	Örhängen Posh
Malmö	Palomart	Navelpiercing
Malmö	Palomart	Örhängen
Malmö	Daftar	Hängsmycke
Malmö	Al Amira	Nyckelknippa
Malmö	Al Amira	Ring
Malmö	Al Amira	Ring
Stockholm	Två hjärtan	Halsband Ignell
Stockholm	Smyckendahls	Armband SevenEast
Stockholm	Handfaste	Halsband Stenormen

Stad	Kedjebutik	Vara
Göteborg	Stora Coop	Handklovar (leksak)
Helsingborg	Raglady	Halsband Lolo Yaya
Helsingborg	MQ MarQet	Halsband Edblad
Helsingborg	Design Only	Örhängen Bud to Rose
Helsingborg	H&M	Halsband H&M
Helsingborg	H&M	Örhängen H&M
Helsingborg	Gina Tricot	Halsband Gina Tricot
Helsingborg	Gina Tricot	Örhängen Gina Tricot
Helsingborg	India Bodypiercing and Jewellery	Halsband
Helsingborg	India Bodypiercing and Jewellery	Armband
Helsingborg	Zara	Halsband Zara
Helsingborg	Kapp-Ahl	Halsband Design by Kapp-Ahl
Helsingborg	Kapp-Ahl	Ring Design by Kapp-Ahl
Helsingborg	Kapp-Ahl	Armband Design by Kapp-Ahl
Helsingborg	Kapp-Ahl	Halsband Design by Kapp-Ahl
Helsingborg	Bik Bok	Örhängen Bik Bok
Malmö	Dollarstore	Örhängen Ztiz
Malmö	Guldfynd	Hänge
Malmö	Glitter	Halsband
Stockholm	Designorget	Örhängen Malin Jansson
Stockholm	Edblad	Örhängen Edblad
Stockholm	Hallbergs guld	Halsband Goddess
Stockholm	Hallbergs guld	Ring By Billgren
Stockholm	ICA Maxi	Örhängen Choise by heart
Stockholm	ICA Maxi	Armband Choise by heart
Stockholm	Indiska	Örhängen
Stockholm	Indiska	Örhängen
Stockholm	Lindex	Örhängen
Stockholm	Monki	Örhängen Monki
Stockholm	River Island	Örhängen
Stockholm	Smycka	Örhängen Filipa
Stockholm	Stjärnurnmakarna	Örhängen Snö of Sweden

Stad	Kedjebutik	Vara
Stockholm	Ur&Penn	Örhängen Montini
Stockholm	Ur&Penn	Halsband
Stockholm	Weekday	Örhängen Weekday
Stockholm	Vero Moda	Örhängen Pieces
Stockholm	Åhléns	Örhängen Complement
Stockholm	Åhléns	Örhängen Pearls for Girls
Stockholm	WOS	Örhängen
Stockholm	Sthlm Blvd	Örhängen Bud to Rose

Bilaga 2

Analysresultat från projektet Smycken i detaljhandeln 2020

För analysrapporter kontakta Miljöförvaltningen i respektive stad

Kommun	Butik	Vara	Pb (vikt%)	Hg (vikt%)	Ni (ug/cm2/w)
Helsingborg	Store	Halsband/nyckelring - Ciclon		0,0134 (platta), 0,0174 (ring)	
Helsingborg	Mint Fashion	Örhängen - Snö of Sweden			ND
Helsingborg	Lyxxa	Örhängen - Posh			ND
Helsingborg	Boutique Garanti	Örhängen - Agentur M			ND
Helsingborg	Zilo	Halsband - House of Dreams			ND
Helsingborg	Design Only	Örhängen - Bud to Rose			ND
Helsingborg	Raglady	Halsband - Lolo Yaya			ND
Helsingborg	MQ	Halsband - Edblad			ND
Helsingborg	India	Armband			ND
Helsingborg	KappAhl	Halsband - Design by KappAhl			ND
Malmö	Al Amira	Nyckelknippa			0,28
Malmö	Al Amira	Ring dödska	27,7		ND
Malmö	Al Amira	Ring med svart sten	48,5		
Malmö	Daftar Ur & Guld	Hängsmycke hjärta			ND
Malmö	Palom Art	Navelpiercing			ND
Stockholm	Två Hjärtan	Halsband - Ignell			ND
Stockholm	Smyckendahls	Armband - Seven East			0,14
Stockholm	Stjärnurnmakarna	Örhängen - Snö of Sweden			ND
Stockholm	Hallbergs guld	Halsband - Goddess			ND
Stockholm	Hallbergs guld	Ring - By Billgren			ND
Stockholm	Edblad	Örhängen			ND
Stockholm	Ur&Penn	Halsband - AB			0,3
Stockholm	Indiska	Örhängen - Nelly		0,0036	
Stockholm	Indiska	Örhängen - My elephant			ND
Stockholm	WOS	Örhängen			22 respektive 28
ND - Not Detected	Halten understiger analysgränsen				
	Halten överstiger gränsvärdet				